

Zona de pas des de temps reculats, els testimonis més antics de poblament a Sant Jordi Desvalls corresponen a les restes d'un antic camí empedrat, prop de Sobrànigues, avui quasi desaparegudes, que han estat identificades com la via romana que comunicava Empúries i Girona. Ben a prop, a la zona coneguda amb el nom de Ginestar, s'hi han trobat diversos materials d'època romana (fragments d'àmfora i de ceràmica, dues monedes –una d'August (27aC - 14dC) i una de Gordià III (238-244)- i ossos humans), que ens podrien indicar en aquest punt, mai excavat, l'existència d'una vil·la romana.

Llevat d'aquestes dades, no es té cap notícia històrica de Sant Jordi Desvalls fins a l'any 1136, en què un document esmenta l'església parroquial de Sant Jordi. Tanmateix, l'esglesiola de Sant Feliu de Diana i la capella de Sant Mateu, al nord del terme, són d'estructura romànica, probablement del segle XI, i de la primera procedeix el fragment d'un possible cancell d'altar datat al segle X. Podem dir, per tant, que ja als primers segles de l'edat mitjana una bona part del terme ja devia estar poblada i, molt especialment el nucli, que l'any 1198 rep el nom de "cellera i vila".

Al segle XII Sant Jordi Desvalls, pertanyia al comtat d'Empúries. Així s'esmenta en un document de l'any 1146, segons el qual Guerau de Rupjà, senyor del proper castell de Rupjà, donà a l'Ordre de l'Hospital l'alou que tenia a la parròquia de Sant Jordi Desvalls, pertanyent –hi consta- al comtat d'Empúries. Quasi dos segles més tard, fou precisament el compte d'Empúries qui, l'any 1316, va vendre al bisbe i al Capítol de la Catedral de Girona el dret de percebre l'impost del bovatge, que es cobrava sobre les parelles de bous i el bestiar en general, en les llocs de Diana, Sobrànigues i Sant Jordi Desvalls. A partir d'aquest moment desapareix la vinculació a Empúries, i la influència del Capítol de la Catedral a Sant Jordi serà important: l'any 1319, per exemple, Dalmau de Palau va retre homenatge al bisbe de Girona per raó del terç del delme d'aquesta parròquia, i molt més tard, al segle XVII,

Finestres de can Figueres "El Convent" del barri de Diana

Sobrànigues romanica encara dins de la jurisdicció feudal del capítol catedralici.

Fou, però, el poder reial qui, als segles XIV i XV obtingué els majors drets sobre Sant Jordi. Ho demostra el fet que l'any 1359 el rei Pere III alliberés els habitants de Sobrànigues i Sant Mateu, entre d'altres llocs, diversos serveis i càrregues feudals, que foren ratificats uns cinquanta anys més tard per Martí l'Humà.

Tanmateix, l'any 1424 el rei Alfons el Magnànim va vendre per 3.000 florins els dominis feudals que tenia sobre Sant Jordi Desvalls (no, però, sobre Sobrànigues) a Andreu de Biure. El nou senyor feudal, que ostentava el títol de baró, féu edificar un castell al centre de la població, fortalesa que ben aviat va tenir ocasió de demostrar la seva utilitat durant uns conflictes esdevinguts arran de les lluites remences, l'any 1446. També durant la guerra civil catalana de 1462-1472, el castell de Sant Jordi fou protagonista gràcies a l'alineament del seu senyor, Guillem de Biure, amb el bàndol reial: la reina Joana Enríquez i l'infant Ferran (el futur Ferran el Catòlic) s'hi allotjaren uns dies, en ocasió del setge de la ciutat de Girona.

Vista del pobles des del camí de Viladasens

A mitjans del segle XVI, amb poc més de 200 habitants, Sant Jordi Desvalls era un petit poblet dominat pel castell i per l'església a la part alta i encerclat per una muralla. A l'interior, diverses cases i carrers s'arranglaven seguint una disposició que encara avui bona part es conserva (carrers del Portal, de la Mosca, del Reclau, de Baix, de la Tarongeta, de l'Església, de les Eres...). Diverses cases que han conservat fins a l'actualitat un seguit d'elements arquitectònics d'aquella època, sobretot finestral i portalades, ens donen una imatge molt vívida de com era el poble en aquest moment: can Martí, can Viladevall, Can Carreres, can Tomàs, un hospital fora muralles... En definitiva, un poblet aparentment pròsper que fins i tot tenia una escola, creada pel clergue Pere Illa l'any 1589. També hi havia un petit nucli a Sobrànigues i

població més dispersa a Diana.

El segle XVII és d'una certa crisi. L'any 1642 el Capítol de la Catedral va comprar la baronia i la jurisdicció del castell, lloc i terme de Sant Jordi, i la inutilització de la fortalesa va empènyer a formular una petició d'enderroc al 1655, que no fou acceptada. En aquests anys, Sant Jordi fou víctima de la pesta, que s'emportà onze persones entre els mesos de novembre i desembre de 1653, i se sap que encara feia estralls el gener de 1654.

Més tard, l'inici del segle XVIII fou especialment conflictiu a causa sobretot dels drets sobre els terrenys de la vora del Ter. El 1702, els habitants de Sant Jordi decidiren sindicar-se per defensar els seus interessos sobre aquests terrenys, i això provocà un seguit d'enfrontaments amb el Capítol que s'acabaren amb persecucions i empresonaments.

La tensió subsegüent va acabar desembocant, l'any 1707, amb una revolta contra el batlle, que provocà un mort i diversos ferits, entre els quals el mateix batlle.

Església del poble

Però el nou segle fou, en general, de prosperitat. Els 319 habitants que hi havia l'any 1718 quasi s'havien duplicat el 1787, quan el cens en compta 611. Part d'aquest augment de població s'explica en bona part al repartiment, per fi, de 600 vessanes d'arbrades de vora el Ter (400 del Capítol i 200 dels antics barons) entre diversos veïns, que les van poder així explotar i beneficiar-se'n. El 1735 s'iniciaren les obres d'ampliació de l'església parroquial, que adoptà, gairebé, l'aspecte que té actualment. Malgrat les malvestats de la Guerra del Francès (1808-1814), en què les tropes napoleòniques, segons escriu el rector Antoni Perich, s'emportaren el bestiar, "cremant cases, vessant vi, portant-se'n roba i altres danys", el panorama general de creixement continuà fins a mitjan segle XIX. L'any 1860 Sant Jordi assolí el rècord de població de 883 habitants.

Ben aviat, però, tornaren els problemes. Durant la Tercera Guerra Carlina (1872-1875), Sant Jordi sofrí diversos atacs, i es demanà ajut als Voluntaris de la República de Girona per a la seva defensa. Segurament, els danys foren quantiosos, ja que els habitants del municipi demanaren que se'ls eximís de pagar diversos impostos corresponents als anys 1874 i 1875.

Al cap de pocs anys arribà la fil·loxera, que arrasà quasi totes les vinyes i provocà una crisi agrícola que fou molt difícil de superar. Tot això incidí en la població, que davallà a 837 habitants l'any 1887 i a 757 a l'any 1900.

Tot i que hi havia estació de tren des de l'any 1877, amb un notable trànsit al llarg de les dècades subsegüents, Sant Jordi continuà essent un poble essencialment agrícola i ramader. Pels volts de l'any 1900 es conreaven bàsicament cereals i llegums, i s'aprofitava la fusta d'elles arbrades de vora de Ter. Hi havia una petita i incipient indústria dedicada a la fabricació d'aiguardents, a la fusta, a la terrissa i als esclops. Tanmateix, el tret més destacable del Sant Jordi de primeries del segle XX eren les seves escoles: n'hi havia dues públiques (una de nens i una altra de nenes) i dues privades (també una de masculina i una de femenina, aquesta darrera de les Germanes Terciaries Dominiques de l'Anunciata). Part d'aquest ensenyament per a infants quedà unificat l'any 1934, amb la inauguració de les noves escoles públiques, una notable construcció que barreja els estils arquitectònics noucentista i racionalista.

una altra de nenes) i dues privades (també una de masculina i una de femenina, aquesta darrera de les Germanes Terciaries Dominiques de l'Anunciata). Part d'aquest ensenyament per a infants quedà unificat l'any 1934, amb la inauguració de les noves escoles públiques, una notable construcció que barreja els estils arquitectònics noucentista i racionalista.

L'arribada de la Segona República es féu sentir a Sant Jordi amb canvis a l'Ajuntament i amb l'activitat de diverses associacions polítiques: el Centre d'Esquerra Republicana, el Centre Federal Regionalista i Centre Català Republicà. L'esclat de la Guerra Civil, tanmateix, trasbalsà aquesta situació, tot i que Sant Jordi estigué lluny del front fins al darrer avenç dels sublevats, el febrer del 1939. Del juliol a l'octubre de 1936 actuà a Sant Jordi el comitè antifeixista, fins que

Edifici de "Can Miqueló" - Ajuntament de poble

fou restablert l'Ajuntament. La laïcització total de la societat comportà el canvi de nom del municipi, que passà a anomenar-se "Desvalls", i l'església fou utilitzada com a local de la cooperativa. A mesura que avançava la guerra arribaren a Sant Jordi nombrosos refugiats, sobretot d'Andalusia, molts dels quals foren instal·lats a can Thomàs, que havia estat expropiada. nombrosos refugiats, sobretot d'Andalusia, molts dels quals foren instal·lats a can Thomàs, que havia estat expropiada.

El febrer de 1939 els nacionals ocuparen Sant Jordi, tot i que els republicans, en la seva retirada, havien volat el pont del ferrocarril de Sobrànigues per dificultar-los l'avenç. Començà així la llarga etapa franquista, durant la qual Sant Jordi, allunyat dels centres industrials i de les grans vies de comunicació, patí de ple la crisi agrícola del segle XX i una certa emigració, sobretot, cap a la zona de Girona. Molts veïnats perderen habitants, especialment Diana i Sant Mateu, i la població passà dels 783 habitants de l'any 1930 a 756 l'any 1960, 680 l'any 1970 i 617 l'any 1979.

L'any 1979 s'escollí el primer ajuntament democràtic, amb el triomf de l'Agrupació d'Electors Independent, i el senyor Lluís Pairet Ferrer va ser alcalde fins a l'any 1987.

Edifici de les Escoles

Durant el seu mandat s'ampliaren els espais de l'escola habilitant la part dels pisos dels mestres com a espais per a la docència; es pavimentaren els carrer de Sobrànigues; es creà el Passadís sobre el Ter; es comprà Can Micaló i es construí el Local Social.

L'any 1987 va guanyar les eleccions el grup de CiU i el senyor Lluís M. Thomàs i Roger va ser escollit alcalde fins a l'any 1992, en què va morir sobtadament. De les seva etapa en destaquem: pavimentació el Barris de l'Estació, així com del grup Sant Jordi i dels carrers del nucli urbà del poble, de Diana i veïnat Nou; es van asfaltar els camins de Diana i Sobrànigues; enllumenat i voreres a l'avinguda de la Generalitat; trasllat de l'ajuntament vell a les noves dependències de Can Micaló; construcció d'un dipòsit de l'aigua i millora de la xarxa.

Des de l'any 1992 fins al maig del 2003 l'alcalde va ser el senyor Narcís Barceló. En el seu mandat es va comprar el camp de futbol; enllumenat del Barri de Mas Masó; arranament del Cementiri; pavimentació del camí de Viladesens; pista esportiva; i arranament i reforma de les places i pati de l'ajuntament, entre altres.

Les eleccions del maig de 2003 les va guanyar el grup Consens per Sant Jordi, amb el senyor Josep Fàbrega i Planas al capdavant, el qual per ser escollit alcalde va establir un pacte amb el senyor Francesc Brugué (PSC/PM). De les obres projectades pels propers anys en podem destacar, entre altres: el complex de Serveis integrals per la Llar d'infants, el Local polivalent, Consultori mèdic i Magatzem; Xarxa Local Intranet sense fils i fer arribar la línia ADSL; acabar el Pavelló Esportiu Polivalent (amb la nova ubicació i traslladat a la zona esportiva amb la conseqüent reordenació de tot el complex esportiu); compra de Can Burcet; accessos al Bon Repós i Grup sant Jordi; aparcament i reforma de la font i parc bosc de Sobrànigues; deixalleria Municipal; mur de Can Saliné d'accés al camí del camp de futbol.

Vista aèria de Sant Jordi Desvalls